

ЗРАСРБ - Вр. №ССУК - 1400 от 28 септ 2019г.

РЕЦЕНЗИЯ

От: Професор доктор Валентин Кирилов Велев, Минно геоложки университет „Св. Иван Рилски“, научна специалност „Икономика и управление“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.7. Организация и управление по научна специалност „Икономика и управление“ в МГУ.

Автор на дисертационния труд: Габриела Миткова Сидерова.

Тема на дисертационния труд: Оценка и резерви за повишаване на конкурентоспособността на минните предприятия

Основание за представяне на становището: Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно заповед № Р-121 от 08. 02. 2019 г. на Ректора на МГУ „Св. Иван Рилски“ – СОФИЯ.

1. Информация за дисертанта. Авторът на рецензирания дисертационен труд Габриела Сидерова е докторант в катедра „Икономика и управление“/ МТФ на МГУ по акредитирана докторска програма „Икономика и управление(минно производство)“, съгласно Заповед № Р 1368/ 07. 12. 2016 г. на Ректора на МГУ. Обучението е осъществено в свободна форма през периода 2016 - 2019 г. Докторантът е положил с отличен успех изпитите по индивидуалния план за обучение и на 19.12.2018 година е представил завършен вариант на дисертационната си разработка пред разширено научно звено към катедра „ИУ“. Същото с пълно единодушие е взело решение за откриване на процедура за официална защита. Съгласно решение от 06. 02. 2019 г. на ФС на МТФ и Заповед № Р – 117/ 07.02.2019 г. на Ректора на МГУ, докторантът е отчислен с право на защита. Изложеното дава основание за извода, че при спазени формални изисквания, свързани с процеса на обучение и при наличието на положително становище на разширеното научно звено към катедра „ИУ“ за разкриване на процедура по защита, може да се пристъпи към същностно оценяване на дисертационния труд.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд. Рецензираният дисертационен труд е развит на 257 стандартни страници основен текст, включващ 57

таблици и 51 фигури, 126 заглавия на използвана литература и още 26 страници с 14 приложения, от които 4 анкетни карти и 10 с резултатите от проведения активен експеримент, като завършващ етап на научното изследването.

В структурно отношение дисертацията е представена в често използваната форма за дисертационни разработки и включва три глави, увод и заключение. Отделните части са съизмерими в количествено отношение, което осигурява необходимия баланс и предпоставки за съдържателна равнопоставеност на изложението. За постигането на такава форма в представянето, докторантът е формулирал в **увода** на дисертацията целта, предмета и обекта на изследване, изследователските задачи и техния обхват, както и научната изследователска теза, подлежаща на доказване. **В първа глава** е представен анализ от критичен прочит на представителен обхват литературни източници, относно генезиса, същността и приложението на категорията конкурентоспособност за оценяване и развитие на производствено-икономическите резултати на фирмите в т.ч. и за нейното определяне и повишаване при специфичните условия на миннодобивните дейности. **Във втора глава** са изложени теоретичните обобщения на дисертанта и етапите при изграждането на методически подход за оценяване и анализ на конкурентоспособността на миннодобивно предприятие, а **в трета глава** е представен процесът на приложение на методическия подход за условията на две представителни минни предприятия в България. Резултатите от извършеното емпирично проучване са анализирани, като са направени съответни изводи и препоръки. **В заключението** на дисертацията авторът защитава позицията относно коректността на получените резултати и произтичащите от тях аргументи за доказаност на основната хипотеза и нейните съставляващи.

3. Актуалност на изследването. При формирането на преценката за актуалност на дисертационната разработка съм изхождал от това доколко тя е иницирирана от проблем, обективно произтичащ от наличието на определени теоретични празноти или от нуждите на практиката и доколко, особено когато са свързани с практиката, могат да се предложат подходящи алгоритми за решение. Когато такава изследователска конструкция има необходимото научно-практическо съдържание, тя заслужава да бъде обект на специално научно изследване. В конкретния случай това е налице. В подкрепа на твърдението може да се посочи, че през последните десетилетия, миннодобивните

дейности в България и в частност отделните фирми, бяха изправени пред драматични предизвикателства – от (икономическо отричане, социално охулване и екологическо анатемосване) до възкръсване от пепелта и произвеждането на почти 5% от БВП. Този икономически възход на минното производство у нас е отражение на адекватното поведение на бизнеса в съответствие с динамичното развитие на управленската теория и практика, и от изповядваната парадигма за перманентната нужда от надграждане и усъвършенстване. В този смисъл проблематиката за обогатяване на практиките в управленските дейности на минните предприятия и повишаване на тяхната конкурентоспособност е предизвикателство за бъдещи научни изследвания. Конкретно те се пораждат като отражение на:

- Нарастващата динамика в промените на външната бизнес среда, на пазарните конкуренти и на произтичащата от това необходимост за адекватно и изпреварващо усъвършенстване на фирмената система за управление.
- Промените в социално-психологическите ценности и мотивационните парадигми на персонала в съответствие с неговите квалификационни позиции и професионални качества, което утвърждава отношението към хората като към най-важния ресурс за постигане на бизнес стратегиите.
- Необходимостта от перманентно оценяване на състоянието на запасите от полезните изкопаеми и реализирането на политика за оптимално оползотворяване и за компенсиране на изземваните количества.

Определено може да се подчертае, че за съжаление на минния бизнеса и за радост на изследователите, процесите за усъвършенстване и повишаване на конкурентоспособността са подложени на интензивно влияние на редица външни и вътрешни фактори, което е сериозно основание за провеждане на научно-практически изследвания в разглежданата област. Изложените мотиви за актуалността на разработката са намерили своята обосновка чрез правилно формулиране на целта и задачите, които трябва да бъдат решени и в издигнатата от автора научна теза, чието доказване се търси и представя с рецензирания ръкопис.

4. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати. Основните резултати, постигнати в дисертационния труд откривам в съответствие с целенасочената дейност за

решаване на изследователските задачи, произтичащи от формулираната цел на дисертационния труд. Конкретно може да се посочи, че:

- Предложена е интегрирана теоретико-практическа конструкция на методите за оценяване на конкурентоспособността на минното предприятие, с отчитане на етапите и логическата последователност на тяхното развитие и на специфичното външно влияние на средата и на природните условия.
- Представен е нов прочит на редица работни понятия и съждения, което е позволило да бъде предложено определено прецизиране и разширяване в тяхното съдържание за условията на минното производство, и да се определят параметрите, в които категорията конкурентоспособност се формира.
- Систематизирани са възможностите, за практическо въздействие, като необходима предпоставка за повишаване на конкурентоспособността, в съответствие с тяхната взаимна обвързаност и възможности за проявление на синергичен ефект.
- Предложен е завършен методически подход за изследване и оценка на конкурентоспособността в минните предприятия, с възможности за адаптация в практически условия.
- Предложените теоретико-методически решения и резултати са използвани за извършването на активен експеримент в две представителни за минната индустрия фирми. Получените резултати са използвани за оценка на конкурентоспособността и за формиране на конкретни препоръки за нейното повишаване.

В обобщение може да се посочи, че така формулираните резултати са с научно-приложен характер и са базирани върху интегрирана теоретико-методологична платформа, в която могат да бъдат проследени елементи и принципи на кибернетиката и системния подход. Те са безспорно доказателство, че формулираните задачи са получили своето коректно решение, а поставената цел е постигната.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси. Безпристрастното и критично анализиране на дисертационния труд дава основание да се прецени, че той е актуално, задълбочено, комплексно и завършено научно изследване, представящо вижданията на автора за възможностите за оценка и разкриване на резерви за повишаване на конкурентоспособността в минните предприятия. В съответствие с получените резултати

приемам, че изразените от докторанта претенции за приноси са основателни, защитими и коректно заявени. Безспорно е, че те могат да бъдат формулирани по различен начин, но в съдържателно отношение сочат, че чрез критичен анализ на проучените литературни източници, последващ синтез и провеждането на активен експеримент са получени следните научно-приложни приноси.

1. Систематизирани са основни теоретични постановки относно съдържанието на категорията конкурентоспособност и са дефинирани основните фактори и специфика при нейното проявление.

2. Наличе е обогатяване на известни научни хипотези и схващания, прецизирани са формулировки в понятийния апарат и във взаимовръзките между основните фактори на влияние.

3. Предложена е методика, съобразена със спецификата на фирмите от миннодобивния сектор, предлагаща възможности за оценка на състоянието и на възможностите за повишаване на конкурентоспособността, с отчитане на рангът на влияние.

4. Постигнато е коректно приложение на методическия подход в конкретни бизнес условия, позволяващо да се докаже неговата приложимост и коректността на изходната научна хипотеза.

5. Формулирани са препоръки за усъвършенстване на системите от методи за конкретните условия в съответствие с резултатите от проведеното емпирично изследване.

6. Оценка на публикациите по дисертацията. Посочени са три публикации по дисертацията, отпечатани през 2015, 2016 и 2018 г., които ритмично във времето и съдържателно обвързани представят основните етапи и научно-изследователското надграждане в дисертационното изследване. Публикувани са, в годишника на МГУ, което гарантира, че резултатите от научното изследване са достойни на специализираната аудитория.

7. Оценка на автореферата. Оценката за изпълнението на изискванията за подготовка на автореферата категорично е положителна. Той е разработен коректно и в съдържателно отношение напълно отразява етапите, последователността и логиката на научното изследване.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси. При формулирането на претенциите към рецензирана дисертационна работа, респективно към нейния автор съм спазвал баланс, изискващ да бъдем критични, но и да „не изхвърлим с използваната вода изкъпаното бебе“. В конкретния случай е налице едно важно обстоятелство, свързано с разработването на дисертационен труд по проблеми, които се формират в една изключително сложна среда, каквато безспорно е минната, където преплитането на технико-технологическите с управленско-икономическите задачи са в много силна зависимост. Това определя, че докторантът, който няма базово минно-инженерно образование през целия този период е трябвало да компенсира определени технически пропуски чрез форми на обучение, които не са предвидени в учебния план. Това определено е дало своето отражение, което на някои места формира преценката, че средата в която се реализира изследването не е най-комфортната за автора. Независимо от това мога смело да отбележа, че докторант Сидерова макар и неформално, успешно изгражда технически фундамент-минимум, върху който ще реализира и в бъдеще научните си интереси. Относно конкретни бележки и препоръки смятам за целесъобразно да посоча следното:

1. Обемът на работата е излишно голям, което води до подчертана тромавост в изложението, излишна описателност, и проблеми при възприемането. Препоръката е да се пише кратко и на достъпен научен език, което в никакъв случай не обезценява съдържателната страна на изложението и не говори за ниска интелигентност на неговия автор, напротив „простото“ и достъпно изложение най-често е присъщо на най-добрите.
2. За развитието и утвърждаването на докторанта като съвременен научен изследовател ще бъде полезно в бъдещите си научни разработки да представя по-голяма аргументация при възприемането на определени тези, които са заложили в конструкцията на следващите изследователски етапи.
3. Определено възражение буди определянето за обект на дисертационния труд минните предприятия „Х“ и „У“. Позицията ми по този въпрос е, че обектът е категорията „конкурентоспособност“, а минните предприятия са средата където тя се формира и изследва.

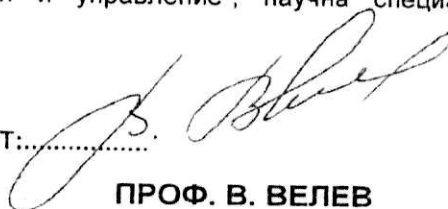
9. Заключение. Рецензираният дисертационен труд отговаря на изискванията на чл. 12 от ЗРАСРБ, на чл. 27, на Правилника за прилагането му и удовлетворява наукометрич-

ните показатели на МГУ. Преценявам, че сме свидетели на дисертабилно изследване в областта на икономиката и управлението на минното дело, което е дало конкретни отговори на въпросите, произтичащи от научната цел и изследователските задачи. Предвид на изложеното давам **положителна** оценка на дисертационния труд на тема „**Оценка и резерви за повишаване на конкурентоспособността на минните предприятия**” и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да присъдим на докторант Габриела Христова Сидерова образователната и научна степен „**доктор**” в професионално направление „Администрация и управление“, научна специалност „Икономика и управление“.

26. 03. 2016 г.

СОФИЯ

РЕЦЕНЗЕНТ:.....

ПРОФ. В. ВЕЛЕВ